

AZ ÉVEZRED MADÁRTÁVLATBÓL

Századról századra

IX–X. század

Uralkodók

–890	Álmos
890–908	Árpád
908–944	Solt
944–950	Fajsz
950–970	Taksony
970–997	Géza

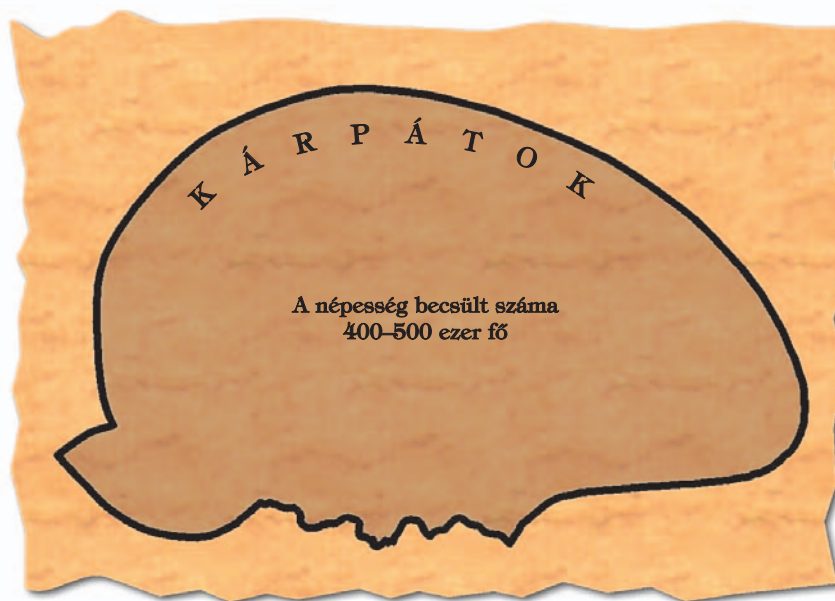
Események

862	A magyarok első ízben jelennek meg a Kárpát-medencében.
895	A magyar sereg átkel a Vereckei-hágón, elfoglalja az Alföldet. Az Etelközben maradt magyarok bevonulnak Erdélybe.
900	Pannonia (Dunántúl) elfoglalásával befejeződik a honfoglalás.
900–970	Kalandozások.
972	Géza keresztény hittérítőket hív az országba.
996	Megalapítják a pannonthalmi bencés apátságot.

Abban az időben

- Cirill és Metód szaloniki szláv fivérek megkezdik a hittérítést a morva fejedelemségben (864).
- Franciaországban megalapítják a Cluny bencés kolostort, amely később az egyházi megújulás központja (910).
- Folyik a velencei Szent Márk székesegyház építése (a 800-as évektől 1100-ig).
- Létrejön a Német-római Birodalom I. Ottó római megkoronázásával (962).

Magyarország 900 körül

XI-XII. század

Uralkodók

997-1038	I. (Szent) István
1038-1041	(Orseolo) Péter
1041-1044	Aba Sámuel
1044-1046	(Orseolo) Péter
1046-1060	I. András
1060-1063	I. Béla
1064-1074	Salamon
1074-1077	I. Géza
1077-1095	I. (Szent) László
1095-1116	I. (Könyves) Kálmán

Események

1000	Istvánt királlyá koronázzák a II. Szilveszter pápától kapott koronával.
1030-1051	A magyarok több csatát vívnak a német-római császárokkal, változó kimenetellel.
1041-1074	A királyi család tagjai harcokat vívnak a trónért.
1068-1091	A kunok (besenyők) betöréseit a magyar seregek többször visszaverik.
1091	A horvát királyi dinasztia kihalásával I. László fiát, Álmos herceget teszi meg horvát királynak.
1102	I. (Könyves) Kálmánt a horvátok királyává koronázzák. Megkezdődik a magyar-horvát perszónálunió.

1116–1131 II. István
 1131–1141 II. (Vak) Béla
 1141–1162 II. Géza
 1162–1172 III. István
 1172–1196 III. Béla

1140–1160 II. Géza betelepíti a szászokat Erdélybe és a Szepességbe.
 1181–1185 III. Béla visszafoglalja Velencétől Dalmáciát. Területeket hódít el a Bizánci Birodalomtól, majd békét köt vele.

Abban az időben

- A vikingek meghódítják Grönlandot, és elérik Amerika partjait (1000).
- Nagy Knut dán király (1018–1035) egyesíti a dán, az angol és a norvég királyságot.
- A római és a görög egyház elszakad egymástól (1054).
- Létrejönnek Európában az első egyetemek (1100 – Salernóban orvosi, Bolognában jogi, Párizsban hittudományi és filozófiai).
- Nigéria déli részén kialakulnak a joruba városállamok (1150).

XIII. század

Uralkodók

1196–1204 Imre
 1204–1205 III. László
 1205–1235 II. András
 1235–1270 IV. Béla
 1270–1272 V. István
 1272–1290 IV. (Kun) László
 1290–1301 III. András

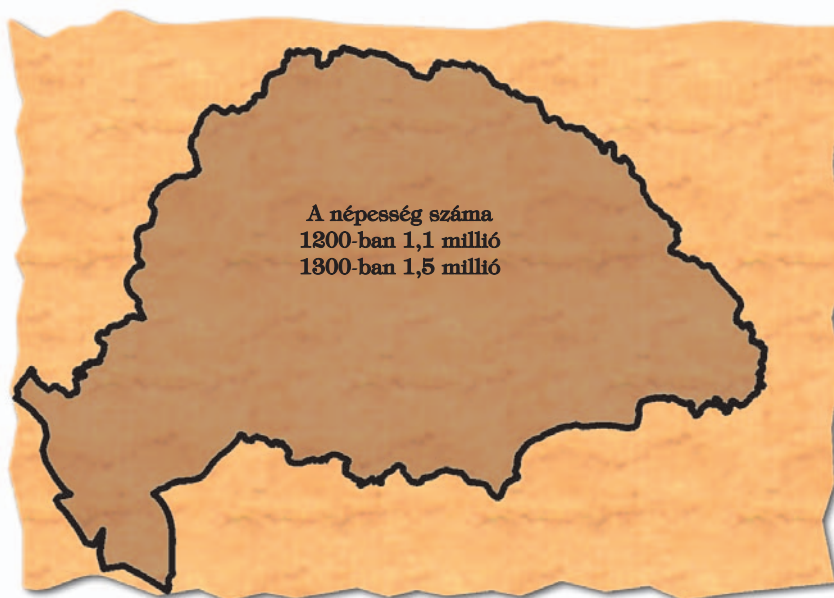
Események

1213 A Bánk bán vezette főúri csoport megöli Gertrúd királynét.
 1222 A király kiadja az Aranybullát.
 1232–1236 Julianus barát, domonkos rendi társaival felkutatja a keleten maradt magyarokat (Magna Hungariát).
 1239 A Kötöny vezette kunok megkeresztelkednek, és letelepednek az országban. (Kb. 40 ezer fő.)
 1241 A tatárok betörnek az országba. Muhinál döntő győzelmet aratnak a magyar sereg felett.
 1285 Kézai Simon elkészíti a Gesta Hungarorumot.
 1301 III. Andrással kihal az Árpád-ház férfi ága.

Abban az időben

- Dzsingisz kán egyesíti a mongol törzseket (1200–1210).
A század folyamán a mongolok elfoglalják Kína nagy részét, Közép-Ázsiát, Burmát.
- Az angol nemesek kikényszerítik a Magna Chartát (1215).
- Kialakul a Cuzco-völgyi korai inka kultúra (1250).
- Marco Polo eljut Kínába (1275).
- Itáliában feltalálják a szemüveget (1290).

Magyarország (Horvátországgal) a XIII. században

XIV. század

Uralkodók

1301–1305	Vencel László
1305–1307	(Bajor) Ottó
1307–1342	Károly Róbert
1342–1382	I. (Nagy) Lajos
1382–1387	Mária (I. Lajos lánya)

Események

1325	Az Anjou-családból származó Károly Róbert elrendeli az aranyforint verését.
1335	Károly Róbert magyar, Luxemburgi János cseh és III. (Nagy) Kázmér lengyel király Visegrádon szövetséget köt.
1339	A magyar és a lengyel király trónöröklési szerződést köt Visegrádon.
1348–1349	Az európai pestisjárvány áttekint Magyarországra is.
1351	Nagy Lajos törvénybe iktatja az ősiséget (a nemesi nemzetség öröklési jogát).
1367	Pécsett egyetemet alapítanak.
1370	Nagy Lajost a lengyel rendek – a visegrádi szerződés alapján – lengyel királlyá választják.

Abban az időben

- V. Kelemen pápa Avignonba teszi át székhelyét (avignoni fogság, 1309–1377).
- Itáliában Dante, Giotto és Petrarca működésével és műveivel megkezdődik az antik kultúra újraéledése.
- Az aztékok megalapítják Tenochtitlán városát (1325).
- Megkezdődik a százéves háború az angolok és a franciák között (1339–1453).
- Az Ázsiában kezdődött pestisjárvány (1341) áttekint Európára, ahol a kontinens legnagyobb pestisjárványa pusztít (1347–1353).
- Timur Lenk hatalomra jut Közép-Ázsiában (1370).

XV. század

Uralkodók

1387–1437	(Luxemburgi) Zsigmond (1410-től a Német-Római Birodalom ural- kodója, 1420-tól cseh király is.)
1437–1439	(Habsburg) Albert
1440–1444	I. Ulászló (III. Ulászló lengyel király)
1445–1458	V. László
1458–1490	I. (Hunyadi) Mátyás

Események

1401	Zsigmond királyt a magyar főurak egy csoportja fogságra veti (Visegrád, Siklós).
1402	Zsigmond és Habsburg Albert örökösödési szerződést köt. Ennek alapján kerül Albert, majd fia, V. László a magyar trónra.
1428	Huszita betörések kezdődnek a Felvidéken.
1437	Parasztfelkelés kezdődik Erdélyben, Budai Nagy Antal vezetésével.
1446	Hunyadi Jánost kormányzóvá választják a kiskorú király – V. László – mellé.
1456	Nándorfehérvári csata. Hunyadi János pestisben meghal.
1457	Hunyadi László kivégzése.
1468–1478	Cseh-magyar háború.
1473	Létrejön az első hazai könyvnyomda Budán.
1485	Mátyás elfoglalja Bécset.
1488	Brünnben (Brno) kinyomtatják a Chronica Hungarorumot, Thúróczy János munkáját.

Abban az időben

- Ülésznek a konstanzi zsinat (1414–1418), amely elégeti Husz Jánost (1415).
- Az angolok megégetik Jeanne d’Arc-ot (Rouen, 1431).
- Gutenberg feltalálja a könyvnyomtatást (Mainz, 1445).
- A törökök beveszik Bizáncot (1453.)
- Megalapítják az inkák birodalmát (1463).
- Kolumbusz Kristóf felfedezi Amerikát (1492).

XVI. század

Uralkodók

1490–1516	II. Ulászló (IV. Ulászló cseh király)
1516–1526	II. Lajos
1526–1540	Szapolyai János
1526–1564	I. Ferdinánd (a Habsburg-ház uralomra jutása)
1564–1576	I. Miksa
1576–1608	I. Rudolf

Események

- 1514 Parasztfelkelés tör ki, Dózsa György vezetésével.
- 1526 A mohácsi csatában a török hadak legyőzik a magyar sereget.
A király elvesztése után kettős királyválasztás (Szapolyai és Ferdinánd).
- 1529 A törökök feldúlják Budát.
- 1538 A váradi békében felosztják az országot a két király között.
- 1541 A törökök elfoglalják Budát.
- 1570 Szapolyai fia és – Izabella után – utóda, János Zsigmond lemond a királyi címről, ezután erdélyi fejedelem lesz.
- 1576 Báthory István erdélyi fejedelmet lengyel királlyá választják.
- 1581 Báthory Kolozsvárott egyetemet alapít, jezsuita tanárokkal.
- 1590 Vizsolyban megjelenik Károli Gáspár bibliafordítása.

Abban az időben

- A portugál Cabral felfedezi Brazíliát (1500), amelyet később gyarmatosítanak (1530).
- Luther közzéteszi téziseit (Wittenberg, 1517. október 31.).
- Magellán expedíciója körülhajózza a Földet (1519–1522).
- Németországban parasztháború zajlik (1524–1525).
- Megjelenik Kopernikusz heliocentrikus műve „Az ég pályák körforgásairól” (1543).
- XIII. Gergely pápa korszerűsíti a naptárt (1582).

A három részre szakadt ország, 1568

XVII. század

Uralkodók

1608–1619	II. Mátyás
1619–1637	II. Ferdinánd
1637–1657	III. Ferdinánd
1657–1705	I. Lipót

Események

1608	A pozsonyi országgyűlés törvénybe iktatja a szabad vallásgyakorlást.
1616–1626	Bethlen Gábor erdélyi fejedelem bekapcsolódik a harmincéves háborúba. Abból véglegesen a linzi béke (1645) után válik ki.
1635	Pázmány Péter esztergomi érsek megalapítja a nagyszombati egyetemet, amelyet a jezsuiták vezetnek.
1666	Wesselényi Ferenc nádor vezetésével Habsburg-ellenes szervezkedés kezdődik. A résztvevőket 1671-ben kivégzik.

- 1672 Kuruc mozgalom kezdődik, amelyet 1678-tól 1685-ig Thököly Imre vezet.
- 1686 A török ellen szövetkezett csapatok visszafoglalják Budát, Szegedet és Pécsét.
- 1690 Több tízezer szerb települ Magyarországra a török uralom alól.
- 1699 A karlócai béke lezárja a török kiűzését.

Abban az időben

- Rómában megégetik Giordano Brunót (1600).
- Holland hajósok megkezdik Ausztrália feltárását (1606).
- Az angolok 100 ezer skót protestánst telepítenek le Észak-Írországban (1609).
- Hatalomra kerül Oroszországban a Romanov- (1613–1917), Kínában a mandzsú Csing- (1644–1911), Marokkóban az Alavita- (1666-tól máig) dinasztia.
- A hollandok megalapítják Új-Amszterdamot, a későbbi New-York-ot (1626).
- Az angol polgárháború a parlament győzelmével, a király (I. Károly) kivégzésével és a köztársaság kikiáltásával végződik (1642–1649). Ezt az abszolút királyság visszaállítása (1660), majd az alkotmányos királyság kialakulása követi (III. Vilmos, 1688).

XVIII. század

Uralkodók

1705–1711	I. József
1711–1740	III. Károly
1740–1780	Mária Terézia
	társuralkodó:
	(1741–1765)
	férje,
	Lotharingiai
	Ferenc,
	1765-től fia,
	II. József

Események

1703	Megkezdődik a Rákóczi vezette szabadságharc.
1707	Az ónodi országgyűlés kimondja a Habsburgok trónfosztását.
1708–1713	Nagy pestisjárvány pusztít.
1708	A kurucok döntő vereséget szenvednek a trencsényi csatában.
1711	A szatmári béke lezárja a szabadságharcot.
1738–1742	Az utolsó nagy pestisjárvány pusztít Magyarországon.

1780–1790 II. József
1790–1792 II. Lipót

1777 A nagyszombati egyetemet Budára (6 évvel később Pestre) helyezik.
1780 Pozsonyban megjelenik a Magyar Hírmondó, az első magyar nyelvű újság.
1784–1787 Végrehajtják az első magyar népszámlálást.
1787 Megkezdődik az ország kataszteri felmérése.
1790 Budán megalakul az első magyar szintársulat.
1795 A Vérmezőn kivégzik Martinovics Ignácot és a magyar jakobinusok további 4 vezetőjét.

Abban az időben

- Egyesül az angol és a skót királyság Nagy-Britannia néven (1707).
- Kína elfoglalja Tibetet (1720).
- A nystadti béke befejezi az északi háborút, a balti térségben Svédország hegemoniáját Oroszországgé váltja fel (1721).
- Megjelenik a francia Enciklopédia első kötete (1751).
- James Cook körülhajózza Ausztráliát (1770).
- Megkezdődik 13 észak-amerikai brit gyarmat függetlenségi háborúja az anyaország ellen (1775).
- Az észak-amerikai gyarmatok kiadják a Függetlenségi nyilatkozatot (1776).
- A Bastille lerombolásával megkezdődik a francia polgári forradalom (1789).
- Napoleon katonai diktatúrát vezet be (1799).

XIX. század

Uralkodók

1792–1835 I. Ferenc
1835–1848 V. Ferdinánd
1848–1916 I. Ferenc József

Események

1808 A Nemzeti Múzeum alapítása (megnyitás: 1848-ban).
1809 A győri csatában Napóleon legyőzi a magyar nemesi felkelőket.
1825 Összeül az országgyűlés – megkezdődik a reform-korszak. Megalapítják a Magyar Tudományos Akadémiát.
1830–1831 Kolerajárvány pusztít.
1837 Megnyitják a pesti Nemzeti Színházat.

1848	Forradalom és szabadságharc kezdődik Pesten, március 15-én. A független magyar kormány Belügyminisztériumában Fényes Elek vezetésével megalakul a magyar statisztikai szolgálat. (Kibontakozását a forradalom bukása megakadályozza.)
1849	Kimondják a Habsburg-ház trónfosztását (Debrecen, április 14.). A szabadságharc elbukik a világosi fegyverletétellel (augusztus 13.). Kivégzik Batthyány Lajos miniszterelnököt Pesten és 13 honvéd tábornokot Aradon (október 6.).
1867	Az országgyűlés megszavazza a kiegyezésről szóló törvényt.
1868	A magyar-horvát kiegyezés nyomán létrejön a dualista monarchia.
1871	Megalakul az Országos Magyar Királyi Statisztikai Hivatal. (A szolgálat 1867-től a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium Statisztikai osztályaként működött.)
1872–1874	Az utolsó nagy kolerajárvány pusztít az országban.
1873	Buda, Óbuda és Pest egyesítésével létrejön Budapest.
1876	Magyarországon bevezetik a méterrendszert.
1884	Megnyitják az Állami Operaházat.
1885	Megalakul a Nemzetközi Statisztikai Intézet (IIS, későbbi angol rövidítése ISI), amelynek egyik alapító tagja Keleti Károly, a Hivatal elnöke, és 100 tagja közé további 7 magyar statisztikus kerül.
1892	A Monarchia áttér az aranyvalutára.

Abban az időben

- Franciaországban császárrá koronázzák Napóleont (1804).
- Latin-Amerikában megkezdődnek a felszabadító mozgalmak (1810).
- Napóleon hatalmát megtöri az oroszországi hadjárat (1812), a „népek csatájában” (Lipcse, 1813), majd a Waterloonál elszenvedett vereség (1815).

- Megépítik a Szezei-csatornát (1859–1869).
- Polgárháború (Észak-Dél háborúja) zajlik Észak-Amerikában (1861–1865).
- Megalakul az I. Internacionálé (London, 1864).
- Létrejön a távíró-összeköttetés Európa és Amerika között, tenger alatti kábelén (1866).
- Bell elkészíti az első telefont (1876).
- Daimler és Benz megépíti az első benzinmotoros gépkocsikat (1886).
- Hertz felfedezi a rádióhullámokat (1886).
- XIII. Leo pápa kihirdeti a Rerum Novarumot (1891).
- Röntgen felfedezi az x-sugarakat (1895).

Az Osztrák-Magyar Monarchia a XIX. század végén

A XX. század első fele

Uralkodók–államfők

1916–1918	IV. Károly
1918–1919	Károlyi Mihály köztársasági elnök
1920–1944	Horthy Miklós kormányzó
1946–1948	Tildy Zoltán köztársasági elnök
1948–1949	Szakasits Árpád köztársasági elnök

Események

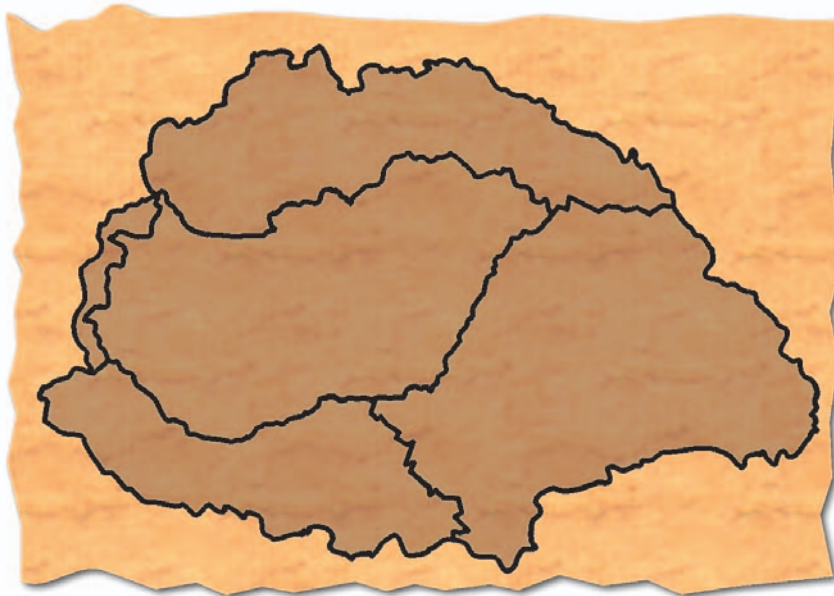
1914–1918	Magyarország, a Monarchia részeként, Németországgal szövetségben részt vesz az I. világháborúban.
1918	Kitör az „őszirózsás forradalom”, a köztársaság kikiáltásával az ország kiválik a Monarchiából. Horvátország és Szlovákia elszakad Magyarországtól, az erdélyi románok kimondják Erdély egyesülését Romániával.
1919	Kikiáltják a Tanácsköztársaságot, annak bukása után román csapatok vonulnak be Budapestre. Horthy Miklós nemzeti hadserege – a románok távozása után – bevonul a fővárosba.
1920	Horthy Miklóst kormányzóvá választják. Aláírják a trianoni békeszerződést.
1938–1941	Magyarországhoz csatolják Szlovákia déli részét (1938), Kárpátalját (1939), Észak-Erdélyt és a Délvidéket (1941).
1941–1945	Magyarország a tengelyhatalmak (Németország, Olaszország, Japán) oldalán részt vesz a II. világháborúban.
1945–1946	Felosztják a nagybirtokokat.
1947	A párizsi békeszerződés visszaállítja a trianoni határokat.
1946–1949	Államosítják a bankokat, a bányákat, az ipart, a közlekedést és a kereskedelmet.
1949	Sor kerül az első népfront jellegű (pártok nélküli) országgyűlési választásokra.

Abban az időben

- Először repülnek a Wright testvérek (1903).
- Peary eléri az Északi- (1909), Amundsen a Déli-sarkot (1911).
- Megnyitják a Panama-csatornát (1914).
- Az I. világháborúban 16 ország vesz részt. Ezek lakossága 580 millió fő, a világ népességének 35%-a. A harcok során 8,5 millió ember veszti életét (1914–1918).

- Oroszországban győz a szocialista forradalom, létrejön a szovjethatalom (1917).
- Japán megtámadja Kínát (1937), a háború Japán 1945. évi II. világháborús vereségével ér véget.
- A II. világháborúban 25 ország vesz részt, amelyekben a Föld népességének több mint fele él. A háború halálos áldozatainak száma meghaladta a 36 milliót, ennek csaknem fele polgári személy volt (1939–1945).
- Sor kerül az atombomba felhasználására Hiroshima és Nagaszaki ellen (1945).
- 50 ország képviselői elfogadják az ENSZ alapokmányát (1945).
- Népi demokratikus (szocialista) rendszer jön létre a közép- és kelet-európai országok túlnyomó részében (1945–1949).
- India kivívja függetlenségét (1947).
- Megalakul az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO, 1949).
- Kínában befejeződik a polgárháború, a Kommunista Párt győzelmével. A Kuomintang Tajvanra szorul vissza (1949).

Magyarország felosztása a trianoni békeszerződés szerint

A népesség anyanyelv szerint, 1910-ben

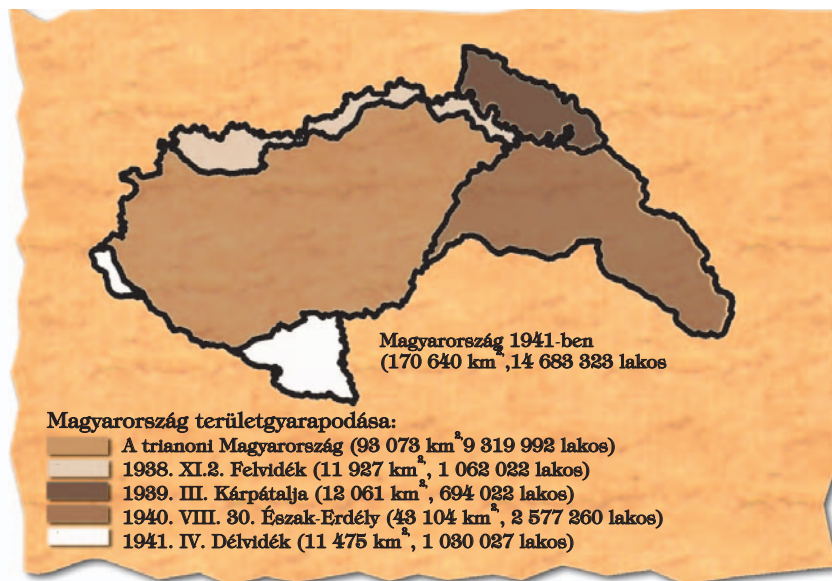
(Ezer fő)

Anyanyelv	Az ország 1910. évi területén*	Ebből: (a későbbi)	
		trianoni szerződés szerinti ország területen	trianoni határokon kívüli területeken
Magyar	9 944,6	6 730,3	3 214,3
Német	1 903,3	553,2	1 350,2
Szlovák	1 946,4	165,3	1 781,0
Román	2 948,2	28,5	2 919,7
Rutén	464,3	4,3*	460,0*
Horvát	194,8	62,0	132,8
Szerb	461,5	26,2	435,3
Cigány	108,8	9,8	99,0
Egyéb	292,6	32,5	260,1
Összesen	18 264,5	7 612,1	10 652,4

* Horvát-Szlavonország nélkül, Fiume várossal és kerülettel együtt.

** Becslés.

Magyarország 1941-ben

A XX. század második fele

Államfők

1949–1989	A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa
1989–1990	Szűrös Mátyás, az országgyűlés elnöke, ideiglenes köztársasági elnök
1990–2000	Göncz Árpád
2000–	Mádl Ferenc

Események

1956	Forradalom és szabadságharc, amelyet a szovjet csapatok levernek.
1957	Megkezdődnek a rendszeres televíziós adások.
1959–1960	A mezőgazdaságban a termelőszövetkezetek válnak uralkodó gazdálkodási formává.
1963	Befejeződik az ország villamosítása.
1968	Mélyreható gazdasági reform kezdődik („új gazdasági mechanizmus”).
1989	A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága a többpártrendszer bevezetése mellett foglalt állást. Az áttérésről a hatalom és az ellenzék képviselői „kerekasztal tárgyalásokon” állapotodnak meg.
1990	Országgyűlési választásokra kerül sor számos politikai párt részvételével. A bíróságokon bejegyzett 65 párt közül 28 tudott jelöltet állítani, közülük országos listát 12 párt. A 4%-os parlamenti küszöböt 6 párt lépte át. A választások után koalíciós kormány alakult a Magyar Demokrata Fórum, a Független Kisgazdapárt és a Kereszténydemokrata Néppárt részvételével.
1990–2000	A parlamenti demokrácia helyreállításával párhuzamosan kiépül a piacgazdaság, a termelőszövetkezetek jelentős hányada megszűnik, a gazdaság nagy részét privatizálják. Nagy tömegű külföldi tőke áramlik az országba.
1996	Magyarországot felveszik az OECD-be (Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet).
1997	Magyarország társulási szerződést köt az Európai Unióval, és bejelenti csatlakozási szándékát.
1998	Az ország a NATO tagjává válik.

Abban az időben

- Hat nyugat-európai ország – Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, Német Szövetségi Köztársaság, Olaszország – részvételével megalakul az Európai Szén- és Acélközösség (Párizs, 1951), majd az Európai Gazdasági Közösség (Közös Piac, Róma, 1957).
- Fellövik az első mesterséges holdakat, a szovjet Szputnyik 1-et (1957), illetve az amerikai Explorer 1-et (1958).
- Gagarin föld körüli útjával megkezdődik az űrrepülés (1961).
- Megalakul a Kőolajat Exportáló Országok Szervezete (OPEC, 1960).
- Megölik az Amerikai Egyesült Államok elnökét, J. F. Kennedyt (1963).
- Megalakul az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (Helsinki, 1973–1975).
- Az Amerikai Egyesült Államok Dél-Vietnam oldalán bekapcsolódik a vietnami háborúba (1964), amely az északiak győzelmével végződik (1975).
- Az afrikai gyarmatok elnyerik függetlenségüket.
- Amstrong és Aldrin amerikai űrhajósok először jutnak el a Holdra (1969).
- A szocialista országokban demokratikus átalakulásra, többpártrendszer bevezetésére kerül sor (1989–1990).
- A két Németország (NSZK, NDK) egyesül (1990–1991).
- A Szovjetunió tagköztársaságai kinyilvánítják, illetve kikényszerítik függetlenségüket, kiválásukat a szövetségből (1990–1992).
- Jugoszlávia tagköztársaságainak többsége kiválik az államszövetségből (1990).
- Csehszlovákia különválik Csehországra és Szlovákiára (1991).

Földrajzi helyzet, környezet

Magyarország földrajzi helyzetéből következik kontinentális éghajlata. A napsütéses órák száma évente 1900–2200. Az évi középhőmérséklet 2000-ben Budapesten 13,9 °C volt. Ebben az évben az ország 20 megfigelőállomása közül Békéscsabán mérték a legmagasabb hőmérsékletet, 41,7 °C-t, a legalacsonyabbat, –22,8 °C-t pedig Szécsényben. A budapesti mérések több év átlagában az elmúlt évszázadban az évi középhőmérséklet emelkedését mutatják. A XIX. század utolsó évtizedében a fővárosban átlagosan 10,6 °C-t mértek, egy évszázaddal később 11,8 °C-t.

A csapadék mennyisége az utóbbi öt év átlagában – Debrecen, Budapest és Szombathely adatai szerint – 590 mm volt. Ezen belül azonban az 1999. évi 820 mm-nek a következő évben alig több mint fele, 460 mm hullott le.

Az ország területe túlnyomórészt síkság. Az összterület 84%-a nem éri el a 200 méteres tengerszint feletti magasságot, és mindössze 2%-a van 400 méternél magasabban. A terület nagy része (62-63%-a) mezőgazdasági művelésre alkalmas, ásványok kitermelésére szerények a lehetőségek. Az erdővel borított terület – a múlt század második felében végbement növekedés eredményeként – megközelíti az összterület egyötödét. Az erdők túlnyomó része (86%-a) lomblevelű. Legnagyobb, csaknem egyforma területet a tölgyesek és az akácok foglalnak el, együttesen a lombos erdők felét. Az erdők több mint kétötöde tekinthető egészségesnek, és hasonló hányadot minősítenek – levélvesztés alapján – gyengén károsodottnak. Közepesen károsodott az erdők 14%-a, súlyosan több mint 2%-a, és ugyancsak 2%-a elpusztult.

Az ország megújuló vízkészlete, sokévi átlagban évi 120 milliárd m³. Ennek 95%-át az országba belépő vízfolyások adják, amit 6 milliárd m³ csapadéktöbblet (lehullott de el nem párologtatott csapadék) egészít ki. A belépő vízmennyiség 57%-a a Duna, 29%-a a Tisza, 14%-a a Dráva vízgyűjtő területéről származik.

Mérések és vizsgálatok szerint a felszíni vizek túlnyomórészt II. – III. osztályúak, ami jó és tűrhető minőséget jelent. A lakosság egészséges ivóvízzel való ellátása kielégítő. Mintegy 30 település ivóvízellátását tartálykocsikból vagy csomagolt-palackozott vízzel biztosítják. (Az ilyen települések száma 1985-ben 640, 1990-ben 475 volt.) A tisztítást igénylő szennyvíznek a század végén 44%-át tisztították kellően, 26%-át részlegesen és a fennmaradó 30%-ot – mintegy 250 millió m³-t – egyáltalán nem.

Légszennyező anyagok kibocsátása

Megnevezés	1990	1998
Mennyiség, ezer tonna		
Kén-dioxid	1 010	592
Nitrogén-oxidok	238	203
Szilárd anyag	205	127
Szén-monoxid	997	737
Szendioxid	76 042	62 354
Mennyiség, tonna		
Cink	98	39
Nikkel	67	46
Ólom	634	82

A légszennyező anyagok kibocsátása az évszázad végén jelentősen csökkent. A légszennyező anyagok egy lakosra jutó mennyisége még mindig nagyon sok: szén-dioxidból évi 6 tonna, kén-dioxidból 59 kg, szén-monoxidból 74 kg stb. Ezek az értékek azonban alacsonyabbak a nyugat-európai és észak-amerikai (USA) mutatóknál.

A fővárosra az összes légszennyezőanyag-kibocsátás aránytalanul nagy része, 13–15%-a jut. Ezen kívül az átlagosnál jóval szennyezettebb Észak-Magyarország és a Közép-Dunántúl levegője.